

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытудағы ойын технологиясының түрі - ұсақ моториканың маңызы

ЖАРИЯЛАНДЫ
15.01.2025СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/174942/>

Мусабаева Айнагуль Ирмековна

Тәрбиеші

Кіріспе

Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамыту – бұл олардың жалпы дамуының маңызды құрамдас бөлігі. Тілдік дағдылар адамның ойлау, қарым-қатынас және білім алу қабілеттеріне тікелей әсер етеді. Баланың тілін дамытудағы тиімді әдістердің бірі – ойын технологияларын қолдану. Осы технологиялар арқылы балалар табиғи, қызықты және еркін түрде сөйлеу қабілеттерін жетілдіреді. Әсіресе ұсақ моториканы дамытуға бағытталған ойындар балалардың тілдік қабілеттерін жақсартуда ерекше рөл атқарады. Бұл баяндамада мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытуда ұсақ моториканың маңыздылығы және осы мақсатқа арналған ойын түрлері кеңінен қарастырылады.

Ұсақ моторика және оның тіл дамуына әсері

Ұсақ моторика – бұл адамның қол саусақтары мен білегінің ұсақ бұлшықеттерін пайдаланып, дәл әрі үйлесімді әрекеттер жасау қабілеті. Баланың ұсақ моторикасы тек физикалық қабілеттерін ғана емес, сонымен қатар когнитивті және тілдік даму үдерістерін де тікелей ынталандырады. Мидың ұсақ моторикаға жауап беретін аймақтары сөйлеу орталығымен тығыз байланысты. Бұл байланыс бала саусақтарымен белсенді әрекеттер жасағанда, оның сөйлеу орталығы да

ынталанатынын көрсетеді.

Баланың алғашқы өмір жылдарында ұсақ моторикасын дамыту оның кейінгі өміріндегі оқу, жазу, сөйлеу дағдыларына негіз болады. Саусақтардың икемділігі мен бұлшықеттерінің дамуы баланың дұрыс сөйлеуіне қажетті артикуляциялық бұлшықеттердің жұмысын да жақсартады. Сондықтан саусақ қимылдарын дамыту арқылы баланың тілдік дағдыларын жетілдіруге болады.

Тіл дамытудағы ойын технологиясының орны

Ойын – мектеп жасына дейінгі балалардың негізгі қызмет түрі және олардың дамуының маңызды құралы. Ойын барысында балалар қоршаған әлемді таниды, әлеуметтік қарым-қатынасқа түседі және тілдік қорларын байытады. Ойын технологиясы – бұл оқыту мен тәрбиелеу үдерісінде ойын элементтерін қолдануға негізделген әдістер жүйесі. Бұл технологиялар балаларға ақпаратты қызықты әрі тиімді түрде меңгеруге мүмкіндік береді.

Ойын технологияларының артықшылықтары:

- Балалардың қызығушылығын оятады;
- Оқуға деген ынтасын арттырады;
- Шығармашылық және сыни ойлауды дамытады;
- Тілдік қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырады.

Ойын барысында бала өзінің тәжірибесін кеңейтеді, жаңа сөздер мен ұғымдарды меңгереді, сөйлеу дағдыларын жетілдіреді. Сонымен қатар, ойындар балалардың эмоционалды жағдайына оң әсер етеді, бұл олардың оқу мен қарым-қатынасқа деген ынтасын күшейтеді.

Ұсақ моториканы дамытуға арналған ойындардың түрлері

Конструкторлар және мозайкалар

Конструкторлар мен мозайкалар балалардың қол бұлшықеттерін дамытуға бағытталған тиімді құрал болып табылады. Мұндай ойындар

балалардың логикалық ойлау қабілетін, назар аударуын және шыдамдылығын жетілдіреді. Балалар түрлі бөлшектерді жинай отырып, әртүрлі формалар мен фигураларды құрастырады. Бұл олардың зейінін, қиялын және шығармашылық қабілеттерін дамытуға ықпал етеді. Сонымен қатар, мұндай әрекеттер барысында балалар жаңа ұғымдарды үйреніп, оларды сөздік қорына енгізеді.

Саусақ ойындары

Саусақ ойындары – балалардың ұсақ моторикасын дамытудың ең танымал әдістерінің бірі. «Қуырмаш», «Санама», «Торғай мен бидай» сияқты дәстүрлі қазақ саусақ ойындары балалардың қол қимылдарын жетілдіріп қана қоймай, олардың тілдік белсенділігін арттырады. Бұл ойындар барысында балалар саусақтарын белгілі бір ырғақпен қозғалта отырып, өлеңдер немесе тақпақтар айтады. Мұндай ойындар баланың сөйлеу аппаратының жұмысын реттеп, дұрыс тыныс алу мен дыбыстарды айту дағдыларын қалыптастырады.

Құм терапиясы

Құммен ойнау – балалардың ұсақ моторикасын дамытудың шығармашылық тәсілі. Құм терапиясы барысында балалар әртүрлі фигуралар жасап, өздерінің қиялын іске қосады. Бұл әдіс баланың сенсорлық қабылдауын, танымдық қабілеттерін және эмоцияларын басқару дағдыларын дамытады. Құммен ойнау балалардың өз ойын сөзбен жеткізу қабілетін жақсартады, себебі олар өздерінің әрекеттері мен сезімдерін сипаттай бастайды.

Қолөнер жұмыстары

Қолөнер жұмыстары (пластилинмен мүсіндеу, қағаздан фигуралар жасау, тігін жұмыстарымен айналысу) балалардың шығармашылық және моторика дағдыларын жетілдірудің тиімді әдісі болып табылады. Мұндай жұмыстар барысында балалар әртүрлі материалдарды пайдаланып, әртүрлі формалар жасайды. Бұл олардың қиялын дамытып қана қоймай,

олардың сөйлеуіне қажетті жаңа сөздер мен ұғымдарды меңгеруіне ықпал етеді.

Ойын арқылы тіл дамыту әдістемесі

Баланың тілін дамытуда ойын технологияларын қолдану кезінде келесі әдістемелік қағидаттарды сақтау маңызды:

1. **Жас ерекшелігін ескеру.** Баланың жасына сәйкес ойындарды таңдау оның мотивациясын арттырып, оқуға деген қызығушылығын күшейтеді.
2. **Жеке тұлғаға бағытталған тәсіл.** Әр бала ерекше, сондықтан олардың қабілеттерін, қызығушылықтарын және қажеттіліктерін ескеру қажет.
3. **Топтық жұмыс пен қарым-қатынас.** Ойындар барысында балалар бір-бірімен өзара әрекеттесіп, қарым-қатынас дағдыларын қалыптастырады.
4. **Тілдік орта құру.** Балалардың ойын барысында жаңа сөздерді қолдануы мен сөйлеу әрекеттерін ынталандыру маңызды.

Қорытынды

Мектеп жасына дейінгі балалардың тілін дамытуда ұсақ моторикаға бағытталған ойын технологиялары ерекше маңызға ие. Олар балалардың сөйлеу қабілеттерін дамытып қана қоймай, олардың жалпы танымдық және шығармашылық қабілеттерін де жетілдіреді. Ұсақ моториканы дамыту арқылы баланың сөйлеу аппаратының жұмысын жақсарту, сөздік қорын байыту және дұрыс сөйлеу дағдыларын қалыптастыруға болады. Осылайша, ойындар балалардың үйлесімді дамуына ықпал ететін маңызды құрал болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Әлімқұлов Қ. «Балалармен ойын ұйымдастырудың әдістемесі.» Алматы, 2020.
2. Құдайбергенова Н. «Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы.» Астана, 2019.

3. Жұмабекова Г. «Тіл дамытудағы инновациялық технологиялар.» Оқулық, Алматы, 2021.
4. Выготский Л.С. «Мышление и речь.» — Москва: Педагогика, 1982.
5. Смирнова Е.О. «Детская психология и развитие речи.» Москва, 2018.
6. Ерешева А.Т. «Қазақ дәстүрлі ойындары – балалардың дамуының негізі.» Алматы, 2022.

ҚМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.